SHQIPËRIA

VENDI I

BESËS

DHE KODIT TË NDERIT QË I MBROJTI HEBREJTË

PREZANTUAR NGA MAL BERISHA

ISH - AMBASSADOR NË RSH NË MBRETËRINË E BASHKUAR TË BRITANISË SË MADHE

Malberisha.com

I Skënderbeut dhe Shën Terezës

Busti i Skënderbeut në Londër

UNIVERSITETI I TIRANËS, 14 JANAR 2021

Një histori e marrdhënjeve shqiptaro-hebraike vendosur në kontekstin bashkëkohor të intolerancës fetare

Gertrude Stein

Shkrimtarja hebrejo - amerikane Gertrude Stein ka thënë: “Historia kërkon kohë; historia e zgjon kujtesën. ”Është dashur kohë për të nxjerrë në dritë historinë e dhimbshme të hebrenjve të shpëtuar në Shqipëri”

RESCUE IN ALBANIA SHPËTIMI NË SHQIPËRI

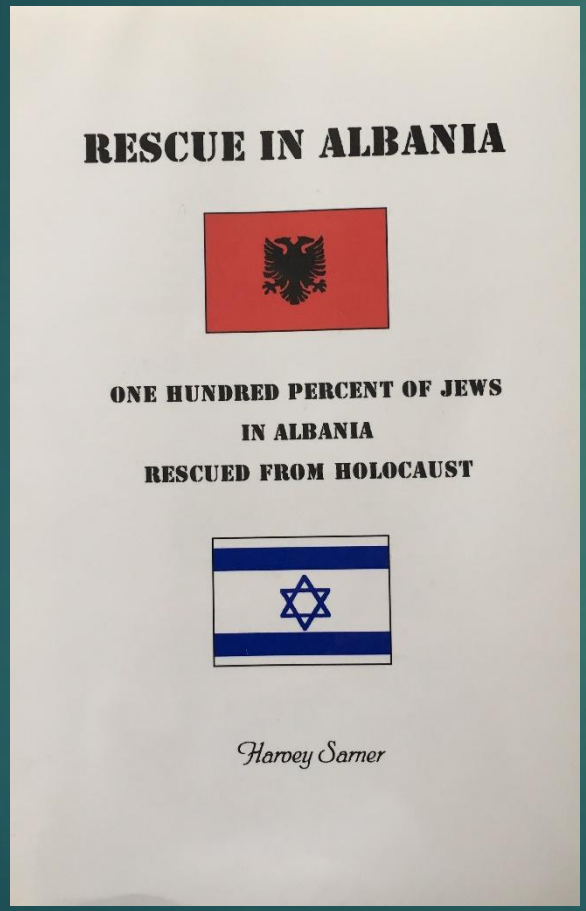

NJË OBJEKTIV

“I kam përkushtuar një pjesë të mirë të kohës time dhe kam bërë çmos për të shpërndarë historinë shqiptaro-hebreje. Kjo nuk është thjesht sepse unë kërkoj njohje për atë që kanë bërë njerëzit e vendit tim, por më tepër për të prezantuar para botës një model të rrallë të bashkëjetesës, bashkëpunimit paqësor, tolerancës etnike dhe mungesës totale të antisemitizmit.”

www.MalBerisha.com

MODEL I HARMONISË FETARE

Shqipëria përbën një model unik të harmonisë midis feve Abrahamike, ku konfesionet e të krishterëve dhe myslimanëve, si dhe hebrejve, historikisht kanë demonstruar aftësinë për të jetuar paqësisht në komunitetet e tyre të ndara por edhe në paqë me njëri tjetrin.

KONGRESMENËT TOM LANTOSH DHE XHOZEF DIOGUARDI

Kjo histori doli në dritë nga dy Kongresmenë Amerikanë, Hon. Tom Lantos dhe Hon. Joe DioGuardi, pas rënies së komunizmit.

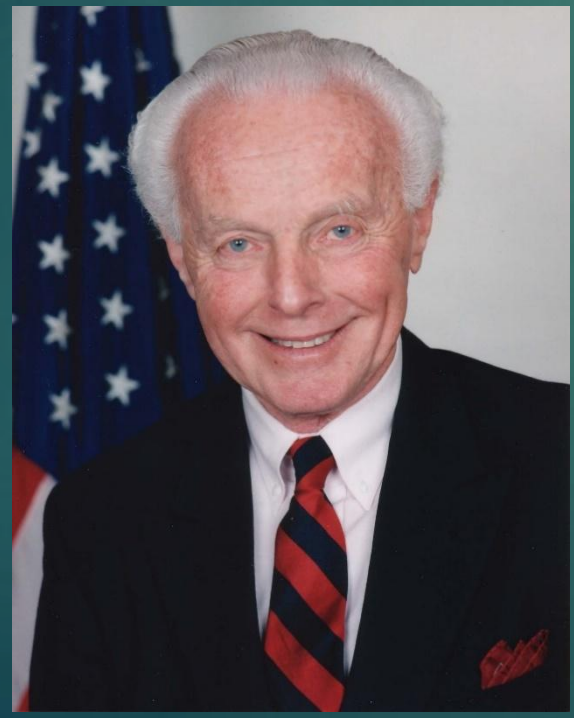

POPULLSIA HEBRAIKE U DYFISHUA NË SHQIPËRI GJATË VITEVE TË HOLLOKAUSTIT

Ajo që është e jashtëzakonshme në ngjarjet e Luftës së Dytë Botërore është rritja e dyfishtë e populsisë hebraike në Shqipëri. Po të kemi parasyshë atë që ndodhi me hebrejtë në vendet e tjera evropiane, ky është një fenomen i jashtëzakonshëm.

EMRAT E 73 SHQIPTARËVE “FISNIKË MIDIS KOMBEVE” JANË TË GDHENDUR NË MEMORIALIN YAD VASHEM NË JERUZALEM.

- 73 familje shqiptare që I shpëtuan hebrenjtë shqiptarë, si dhe të tjerë nga Gjermania, Jugosllavia, Austria, Greqia dhe Maqedonia, I kanë emrat e tyre të gdhendur në Muzeun Përkujtimor YAD VASHEM në Jeruzalem, FISNIKËT MIDIS KOMBEVE

DISA PREJ FISNIKËVE SHQIPTAR NË JERUZALEM

SHQIPËRIA – NJË STREHË E SIGURT PËR HEBREJTË

Historia e hebrenjve në Shqipëri gjatë Luftës së Dytë Botërore është krejt e ndryshme nga ajo e kontinentit te vjetër. Jo vetëm që hebrenjtë lokalë u shpëtuan nga makina shfarosese naziste e luftës në Shqipëri, por vendi u konsiderua si një strehë e sigurt për të gjitha grupet e popujve në rrezik.

BESA SHQIPTARE

Bazuar në vlerat më të larta morale të virtytit shqiptar: "BESA", mijëra hebrej u strehuan pa kushte nga shqiptarët e zakonshëm kryesisht në zonat rurale të vendit.

CILI ËSHTË KUPTIMI I FJALËS BESA

BESA është KODI I NDERIT të shqiptarit

BESA do të thotë thjesht kjo: Nëse një shqiptar jep fjalën e tij, ai do ta mbajë atë me cdo cmim sikur edhe me jetë. Nëse shqiptari jep BESëN por nuk e mban, atherë nderi I tij është kompremtentuar.

Këtu gjëndet arësyeja përse hebrejvtë u mbrojtën nga shqiptarët.

ASNJË JETE HEBREI NUK U ELEMINUA NË SHQIPëRI

Ajo që e bën historinë e hebrenjve në Shqipëri edhe me fisnike është fakti se asnjë jetë e vetme nuk u mor në tokën shqiptare nga agresorët nazistë. Kjo ishte për shkak të sakrificave të shqiptarëve që rrezikuan anëtarët e familjes së tyre për t'i strehuar ata dhe gjithashtu për shkak të zemërgjerësisë së mbretit Zog të Shqipërisë i cili lëshoi një dekret për të gjitha misionet konsullore shqiptare për t'u dhënë viza hebrenjve që ishin në rrezik. Si rezultat, disa qindra morën rrugën për në Shqipëri, ose duke e përdorur atë si një trampolinë për të vazhduar udhëtimet e tyre, ose duke qëndruar në Shqipëri deri në fund të luftës

MIKPRITJA SHQIPTARE

Kanuni I Lekë Dokagjinit:

"Në cdo orë të ditës dhe natës, shqiptari duhet të jetë i gatshëm të presë një mysafir me bukë, kripë dhe zemër të hapur. Ai duhet t'i ofrojë atij një shtrat, një jastëk dhe një vatër të ngrohtë. Të refuzosh një të huaj kur ai / ajo të troket në derë është një turp që të mbetet njollë përgjithmonë."

KODI SHQIPTAR I LEKë DUKAGJINIT

* Shtëpia është e Zotit dhe e Mikut
* “Nëse një shqiptar është tradhtar për ata që i besuan atij - komuniteti i tij ka për detyrë ta shkatërrojë atë dhe mos të kërkohet kurrë asnjë hakmarrje për gjakun e tij. "
* “Të gjithë njerëzit janë të barabartë për para Zotit. Si të bukurit ashtu edhe të tjerët kanë të njëjtën rëndësi.”
* “Mikpritësi duhet të mbrojë nderin e mysafirit të tij edhe nëse rrezikon jetën e tij duke bërë kështu."

Norman Greshman

Shqiptarët nuk kanë aq shumë për të eksportuar, por ata kanë një produkt unik në botë:

BESËN SHQIPTARE"

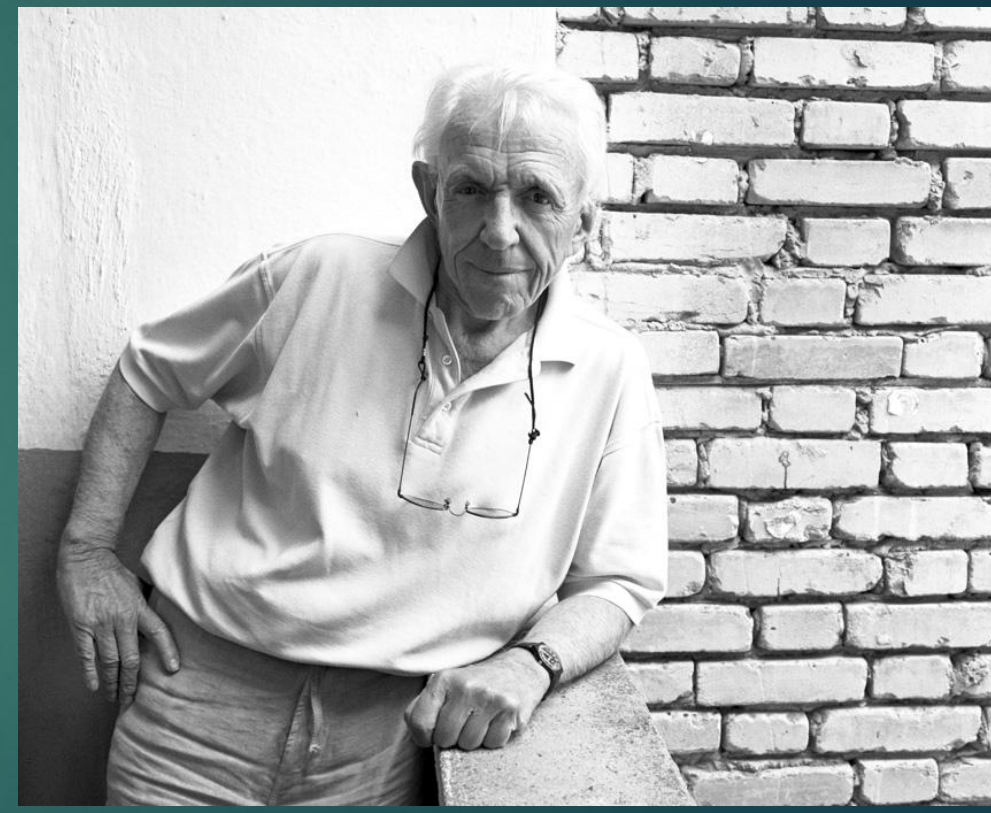

HISTORI INTERESANTE TË HEBREJVE NË SHQIPËRI

SINAGOGA NË SARANDë

- Fotot e truallit të një sinagoge të shekullit të V – të e.re në Sarande.
- Mendohet të këtë patur 12 sinagoga në Ballkan
- Njëra prej tyre është rrënuar në Plovdiv të Bullgarisë

MESAJA FALSE SABATAI ZEVI

Herman Bernstein zbuloi faktin se Sabbatai Tsevi supozohet të ketë vdekur në bregun e lumit Osum, Berat, Shqipëri, pas vitesh internimi nga Osmanët në Ulqini, në atë kohë pjesë e territorit shqiptar.
Ai la një trashëgimi të Dönmeh, dhe një sekt islamik që ekziston edhe sot në Shqipëri.

NJË HEBRE, SHKRIMTAR, GAZETAR DHE DIPLOMAT NË SHQIPËRI, HERMAN BERNSTEIN

Herman Bernstein, Ambasador në Shqipëri 1930-1933

CITAT NGA HERMAN BERNSTEIN

"Nuk ka asnjë gjurmë të ndonjë diskriminimi kundër hebrenjve në Shqipëri, sepse Shqipëria ndodh të jetë një nga tokat e rralla në Evropë sot ku paragjykimi fetar dhe urrejtja nuk ekzistojnë, edhe pse vetë shqiptarët janë të ndarë në tre besime."

1933 – HERMAN BERNSTEIN, I PARI BIOGRAF I MBRETIT ZOG

Biografia e parë e mbretit Zog me tridhjetë faqe është regjistruar në anglisht në 1933 nga Herman Bernstein, Ambasadori Amerikan në Tiranë. e treguar nga Mbreti vetë në vetën e tretë. Ai jep pasqyrë se si mbreti Zog e shihte veten, historinë dhe zhvillimin e vendit të tij

BERNSTEIN DHE MBRETI ZOG FLASIN PËR NJË ENKLAVE HEBRAIKE NË SHQIPËRI

Mbreti Zog dhe Ambasadori Bernstein folën për mundësinë e krijimit të një strehe të sigurt hebraike në territorin shqiptar. Shumë prej tyre morën viza bazuar në atë marrëveshje

BERNSTEIN ËSHTË DEKORUAR NGA MBRETI ZOG ME URDHËRIN E KALORËSIT TË SKËNDERBEUT

HISTORIA E TRUDE GROBMAN OSE SCARLET EPSTEIN

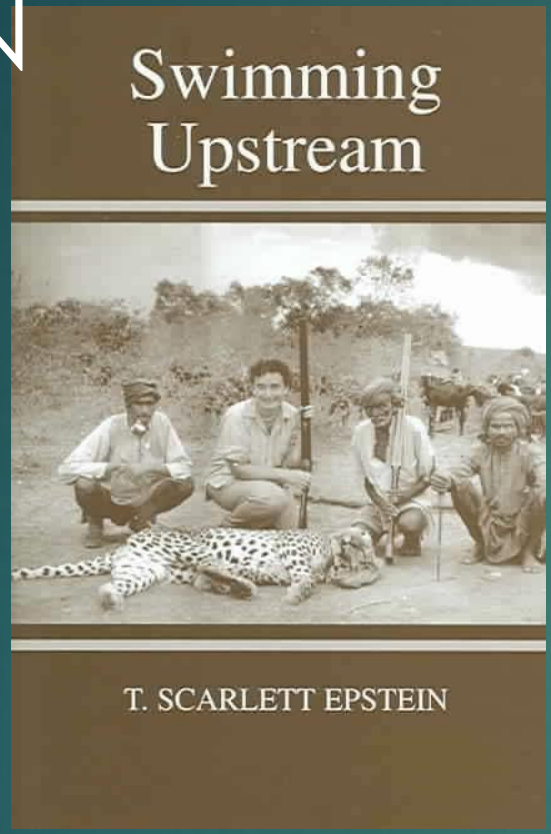

Prof Scarlet Epstein dhe familja e saj ishte një prej tyre. Asaj iu dha viza nga Misioni Shqiptar në Zagreb. Ajo jetoi 93 vjet për të treguar historinë e saj: "Albania Saved My Life" deri në 2014.

NJË FOTO ME PROF EPSTEIN NË LONDËR HEBRE E MBIJETUAR NË SHQIPËRI, 1938-1939

"Thuaj çfarë të duash, bëj çfarë të duash, por mos më prek në këtë pjesë të gjoksit tim [duke treguar zemrën e saj], sepse atje është një buton, dhe nëse e shtyp, automatikisht do të fillojë të flasë si kukull, duke thënë: "Albania Saved My Life, Albania Saved My Life'. "

TË MBIJETUARIT E HOLLOKAUSTIT JOSEF JAKOEL DHE E BIJA FELICITA

Ata jetuan në Shqipëri deri në 1991. Familja u zhvendos në Jeruzalem pas rënies së komunizmit.

SHPËTIMI NËPËR BALLKAN
BIOGRAFIA E IRENE GRUNBAUM

"Një histori befasuese nga një shkrimtare e talentuar ... Ajo përshkruan fluturimin e Irene Grunbaum nga Beogradi përmes Shqipërisë dhe Italisë dhe përfundimisht për në Brazil

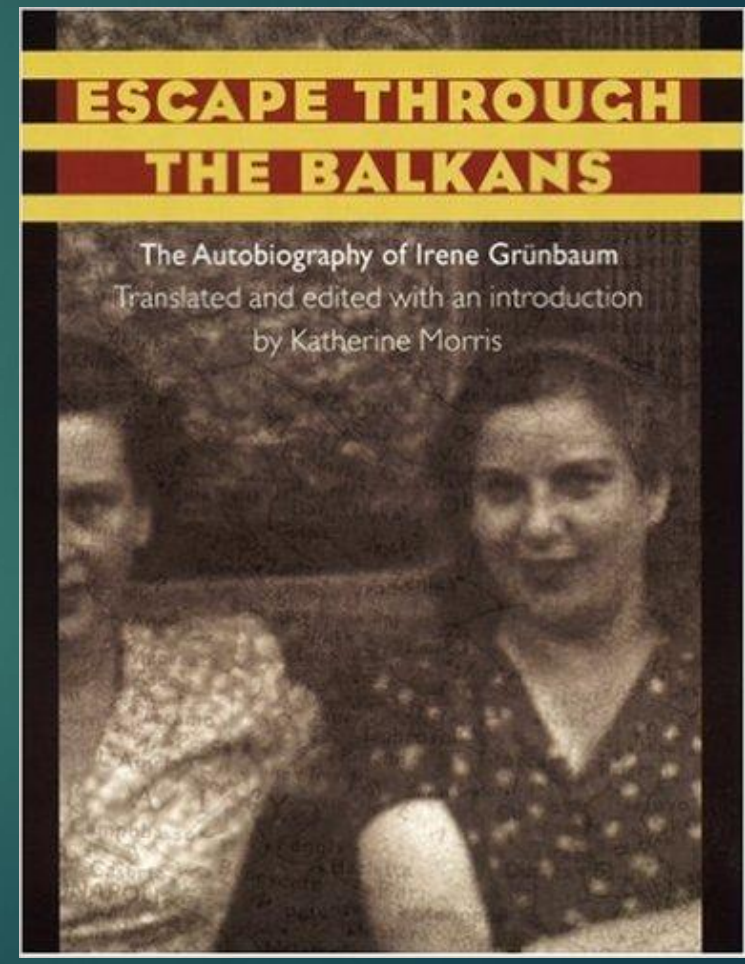

E MBIJETUAR E HOLLOKAUSTIT NË SHQIPËRI

JOHANNA NEUMANN: Unë kam lindur në Hamburg, Gjermani, dhe kam pasur fatin të mbijetoj me prindërit e mi në Shqipëri. Ne bëmë miq midis disa prej shqiptarëve. Nëna ime u takua me zonjën Pilku dhe ishte familja Pilku ajo që na shpëtoi, na shpëtoi, na fshehu në shtëpinë e tyre gjatë pushtimit gjerman.

BESA – PREMTIMI - “THE PROMISE”

Ky film përçon një mesazh të fortë të mikpritjes shqiptare ndaj hebrenjve në një histori fantastike të ribashkimit të një familjeje hebreje dhe një shqiptare pas gati 60 vitesh lidhje të humbura.

DITËT PËRKUJTIMORE PËR SHPËTIMTARËT E HEBREJVE NË LONDËR

Sinagoga Pinner në Londër shfaqi gjithashtu BESA - PROMISE, një film i drejtuar nga Jason Williams me kontributin e Norman Gershman. Znj. Gabby Glasman tha: "Një pemë e mbjellë në Jeruzalem simbolizon mirënjohjen e jashtëzakonshme për veprimet e guximshme të popullit shqiptar që strehuan dhe shpëtuan refugjatë hebrenj gjatë Holokaustit."

NJË PREZANTIM I HISTORISË SË HEBREJVE NË YIVO Institute of Jewish Research in New York

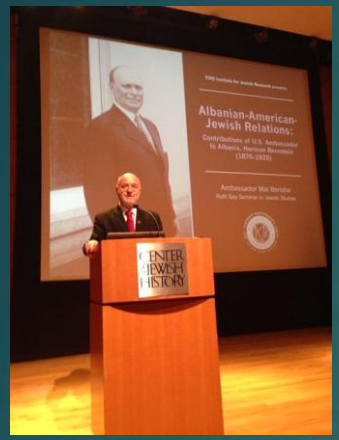

14 dhjetor 2014 - Një prezantim mbi jetën dhe trashëgiminë e ambasadorit amerikan Herman Bernstein në Shqipëri, 1930-1933. Herman Bernstein hapi rrugën për të shpëtuar hebrenjtë në Shqipëri, falë marrëdhënies së shkëlqyeshme të vendosur me Mbretin Zog të Shqipërisë.

NË AMBASADËN AMERIKANE NË LONDËR KATËR AMBASADORË

- 4 qershor 2015 - Një prezantim mbi jetën e ambasadorit amerikan Herman Bernstein dhe trashëgimisë së tij në Shqipëri, në auditorin e ambasadës amerikane në Londër. Shumë diplomatë dhe studiues morën pjesë në të përfshi Ambasadorët Amerikanë, Izraelitë, Lituanezë dhe shqiptar.

HISTORIA E HEBREJVE NË AUDITORE TË NDRYSHËM, LONDËR, NEW YORK PRISHTINË.

TOLERANCE FETARE NË SHQIPËRI A JO ANTI-SEMITISM

SHQIPËRIA – VENDI I TOLERANCËS FETARE

Ambassadori Amerikan Bernstein pozon midis klerikëve shqiptar më 1932

KISHA E SHËN PALIT NË TIRANË

KISHA ORTODOKSE NË ARDENICË E THEMELUAR NË VITIN, 1282

XHAMIA E E'THEM BEUT NË TIRANË

Bektashism – a liberal Islamic sect – promoter of human love

ALBANIAN RELIGIOUS TOLERANCE

Të gjithë shqiptarët kanë një besim të përbashkët SHQIPTARIZMIN

Ky fakt u rikonfirmua më 21 shtator 2014 kur Papa Françesku vizitoi Tiranën.

Më shumë se treqind mijë shqiptarë vërshuan në rrugët e kryeqytetit tpër të përshëndetur Atin e Shenjtë, gjysma e tyre ishin myslimanë.

Ë

Me profesoreshe Teuta Starova ne Londer , 2013.

Malberisha.com

Falemnderit per vemendjen!

www.Malberisha.com